

MECHANIZMUS PREVENCIE RADIKALIZÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Elena Gallo Kriglerová | Jana Kadlečíková | Alena Holka Chudžíková
Michaela Píšová | Mária Mokrá

MECHANIZMUS PREVENČIE RADIKALIZÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Elena Gallo Kriglerová | Jana Kadlečíková | Alena Holka Chudžíková
Michaela Píšová | Mária Mokrá

Mechanizmus prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni

Autorky

Elena Gallo Kriglerová
Jana Kadlečíková
Alena Holka Chudžíková
Michaela Píšová
Mária Mokrá

Vydalo Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Špitálska 10, 811 08 Bratislava
www.cvek.sk

Neprešlo jazykovou korektúrou
Obálka a grafická úprava: Miloslav Duchoň
Produkcia: Bright s.r.o.
Náklad: 50 ks
Vydanie: prvé

© Centrum pre výskum etnicity a kultúry

ISBN: 978-80-974131-3-2

Mechanizmus prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni bol vytvorený ako súčasť projektu „Mechanizmus prevencie radikalizácie a extrémizmu – polícia a mladí spoločne“, ktorý je podporený z programu ACF – Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou.

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens** fund

Na vzniku tohto mechanizmu sa intenzívne podieľali aj členovia a členky pracovnej skupiny a v procese jeho tvorby nám poskytli svoje cenné poznatky a skúsenosti. Ďakujeme vám – Karina Andrášiková, Michal Berta, Štefan Čikovský, Miroslav Duchoň, Jakub Gajdoš, Ondrej Gallo, Ester Kövérová, Juraj Krajčí, Erik Papp, Patrik Struk, Zuzana Szabóová, Rebecca Tomagová, Jarmila Zsírosová.

OBSAH

ÚVOD	7
Význam lokálnej úrovne.....	7
Ako vzniká mechanizmus prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni	7
Komu je mechanizmus určený a ako s ním pracovať	8
Východiská tvorby mechanizmu prevencie	9
Súčasná situácia na Slovensku v oblasti radikalizácie a extrémizmu.....	9
Definícia radikalizácie a prevencie radikalizácie.....	9
Výskumné východiská	10
Prístup k prevencii radikalizácie a extrémizmu na lokálnej úrovni v zahraničí – inšpirácie z Nórska	10
Legislatívne východiská prevencie radikalizácie a extrémizmu na lokálnej úrovni.....	11
Hodnoty a princípy dôležité pre zavádzanie mechanizmu prevencie do praxe.....	12
Tri zóny prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni.....	14
Zelená zóna prevencie radikalizácie na lokálnej úrovni	16
Témy a aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci zelenej zóny prevencie	16
Aktéri v zelenej zóne prevencie	20
Oranžová zóna prevencie radikalizácie na lokálnej úrovni.....	23
Aktéri v oranžovej zóne prevencie.....	23
Aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci oranžovej zóny prevencie.....	26
Červená zóna prevencie radikalizácie na lokálnej úrovni	28
Aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci červenej zóny.....	29
Aktéri v červenej zóne prevencie	31
Ďalšie zdroje informácií	33

ÚVOD

Mechanizmus prevencie radikalizácie, ktorý držíte v ruke, je výsledkom práce expertiek Centra pre výskum etnicity a kultúry, ďalších odborníkov či odborníčok z rôznych inštitúcií, ktoré sa venujú prevencii radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni, a aktívnych mladých ľudí, ktorí sa zapojili do jeho tvorby.

Dôvodom, prečo sme sa rozhodli tento dokument vytvoriť, je naša snaha napomôcť aktérom na lokálnej úrovni vyrovnáť sa s čoraz väčším sociálnym napätím, ktoré zasahuje predovšetkým mladých ľudí. Myslíme si, že je veľmi dôležité, aby sa rôzni spoločenský aktéri venovali situácii mladých, vytvárali pre nich dostatočný priestor na sebarealizáciu, poskytovali im dostatočnú oporu v prípade ťažkých životných situácií a flexibilne reagovali na vznikajúce problémy, ktoré môžu viesť až k ich radikalizácii.

Myslíme si totiž, že najlepší spôsob, ako sa vysporiadať s radikalizáciou, je realizovať čo možno najefektívnejšie preventívne a podporné aktivity pre mladých, ktoré budú reagovať na ich potreby a zabrániť tomu, aby sa utiekali k nenávisťným prejavom a extrémizmu. Zároveň, v prípade, že sa začnú objavovať prvé signály toho, že mladí ľudia sa začínajú radikalizovať, je potrebné mať vytvorené efektívne mechanizmy, ako na túto situáciu reagovať.

Zámerom tohto mechanizmu je vytvoriť rámec pre realizáciu aktivít smerujúcich k prevencii radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni. Má slúžiť **všetkým aktérom na lokálnej úrovni, teda samosprávam, školám, polícii, mimovládnym organizáciám, mládežníckym klubom, poradenským zariadeniam** a ďalším, ktorí vidia naliehavosť problému radikalizácie mladých ľudí, vnímajú potrebu riešiť ho, avšak zatiaľ nenašli spôsob, ako postupovať. Vychádza z existujúcej legislatívy a kompetencií, ktoré rôzni aktéri vo vzťahu k mladým ľuďom na lokálnej úrovni majú (pozri nižšie v časti Východiská tvorby mechanizmu prevencie).

► VÝZNAM LOKÁLNEJ ÚROVNE

Kvalitné mechanizmy prevencie je možné veľmi efektívne vytvárať na lokálnej úrovni, teda na úrovni miest a obcí. Samosprávy majú k svojim obyvateľom najbližšie, vedia efektívne mapovať problémy a výzvy, ktorým čelia mladí ľudia v danej lokalite, a pôsobia v nich mnohé verejné, súkromné či mimovládne organizácie, ktoré môžu byť veľmi dobrými aktérmi poskytovania podpory mladým ľuďom. Sieťovanie a spolupráca týchto aktérov môže priniesť synergický efekt v podobe zvyšovania sociálnej súdržnosti a eliminácie sociálneho napätia, čo nepochybne prispieva aj k prevencii radikalizácie. Každý z aktérov na lokálnej úrovni sa venuje rôznym aspektom realizácie podporných a preventívnych aktivít, a preto takýto multidisciplinárny prístup môže posilniť reálny efekt týchto aktivít.

► AKO VZNIKAL MECHANIZMUS PREVENCIE RADIKALIZÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Mechanizmus prevencie vznikol v niekoľkých krokoch. V prvom rade sme zanalyzovali existujúce výskumy, legislatívu a strategické dokumenty, ktoré sa venujú téme radikalizácie mladých ľudí. Vzá-

päť sme realizovali reprezentatívny kvantitatívny výskum medzi mladými ľuďmi vo veku 16 – 25 rokov na celom Slovensku, aby sme identifikovali témy a faktory, ktoré môžu viesť k radikalizácii mladých ľudí. Následne sme realizovali sedem fokusových skupín s mladými ľuďmi v rôznych regiónoch Slovenska, čo nám umožnilo detailnejšie preskúmať témy pokryté kvantitatívnym výskumom. Prostredníctvom tohto výskumu sme zároveň chceli dať „hlas“ mladým ľuďom, aby sme následné aktivity navrhovali na základe ich názorov a potrieb.

Na kvantitatívny výskum nadväzoval kvalitatívny výskum v podobe rozhovorov s predstaviteľmi rôznych inštitúcií, aby sme spoznali aj pohľad odborníkov a odborníčok, ktorí sa venujú téme radikalizácie dlhodobo a aby sme využili ich skúsenosti a pohľad na danú tému.

Následne sme vytvorili pracovnú skupinu zloženú z 19 odborníkov a odborníčok z prostredia polície, vzdelávacích inštitúcií, mimovládnych organizácií, nízkoprahových zariadení a iných organizácií. Členmi pracovnej skupiny boli aj aktívni mladí ľudia, ktorých názory a predstavy o prevencii radikalizácie považujeme za kľúčové. Pracovná skupina sa stretávala pravidelne na online či offline stretnutiach, kde sme spoločne tvorili tento mechanizmus.

Keďže hlas mladých považujeme v tomto procese za zásadný, realizovali sme aj 10 konzultačných workshopov s mladými ľuďmi na stredných školách v rôznych regiónoch Slovenska. V rámci workshopov sme s účastníkmi a účastníčkami konzultovali dve témy: 1) ako vnímajú svoj hlas v spoločnosti, možnosti seberealizácie a dostupnú podporu, a 2) najvhodnejšie prístupy k rovesníkom/čkam, ktorí/é vykazujú známky radikalizácie. Názory zaznamenané v rámci konzultačných workshopov sme následne premietli aj do tohto mechanizmu.

► KOMU JE MECHANIZMUS URČENÝ A AKO S NÍM PRACOVAŤ

Tento mechanizmus prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni nemá byť vyčerpávacím návodom či zoznamom krokov, ktoré má každá lokalita urobiť, aby zamedzila radikalizácii mladých ľudí. Také niečo ani nie je možné vytvoriť, keďže každá lokalita má svoje špecifiká, potreby, ale aj možnosti (má rôzne personálne, odborné i finančné zdroje, odlišné inštitucionálne podmienky). Naším cieľom preto je priniesť akúsi „cestovnú mapu“ či rámec, ktorý si každá lokalita môže naplniť obsahom podľa svojich potrieb. Snažíme sa vytvoriť „katalóg“ opatrení, postupov či inšpirácií, čo všetko je možné v téme prevencie radikalizácie mladých ľudí robiť. To neznamená, že je nutné robiť všetko. Naším zámerom je však popísať rôzne možné alternatívy aktivít a opatrení, z ktorých si aktéri budú môcť vybrať.

Niektoré menšie samosprávy či lokality môžu nadobudnúť dojem, že na zavádzanie opatrení z tohto mechanizmu nemajú dostatočné možnosti, pretože na ich území nemajú napríklad potrebné inštitucionálne zázemie (napr. na jej území nepôsobia mimovládne organizácie s potrebným zameraním alebo poradenské inštitúcie a pod.). Tento mechanizmus je však flexibilným dokumentom, ktorý môžu využívať rôzni aktéri na lokálnej úrovni, a zároveň ho môžu využívať aj viaceré samosprávy v spolupráci a spájať tak sily v prípade, že na samostatnú realizáciu aktivít nemajú dostatok vlastných zdrojov (odborných, personálnych, inštitucionálnych, materiálno-technických).

VÝCHODISKÁ TVORBY MECHANIZMU PREVENČIE

.....

► SÚČASNÁ SITUÁCIA NA SLOVENSKU V OBLASTI RADIKALIZÁCIE A EXTRÉMIZMU

Podľa poslednej Monitorovacej správy o stave extrémizmu v SR¹ sú prejavy radikalizácie a extrémizmu na Slovensku výrazne prítomné. K zhoršeniu napätia a polarizácii spoločnosti, ktoré sa prejavili aj radikalizáciou verejného diskurzu, prispela aj pandémia covidu-19. Zvýšil sa počet zaznamenaných trestných činov extrémizmu. Subjekty aktívne na pravicovo-extrémistickej scéne sa snažia minimalizovať otvorené prejavy extrémizmu, pretože majú politické ambície. Očividné boli skôr individuálne prejavy v podobe príklonu k extrémistickým ideológiám, glorifikovania vojnového Slovenského štátu a prejavy nenávisti voči menšinám. V prostredí internetu došlo k enormnému nárastu prejavov nenávisti, konšpiračných a dezinformačných naratívov.

Definícia radikalizácie a prevencie radikalizácie

Radikalizácia môže byť **pozitívna** (legitímna snaha o kritiku a zmenu spoločnosti) i **negatívna** (systematické potláčanie práv a slobôd iných).

Negatívnou radikalizáciou označujeme proces narastajúcej akceptácie ideológie, ktorá je v rozpore s demokratickým právnym štátom, jeho ústavnými a legislatívnymi normami, so systémom základných práv a slobôd, s deľbou štátnej moci, nezávislým súdnictvom, slobodou tlače, slobodnými voľbami, rovnosťou všetkých ľudí pred zákonom, pluralitou politických strán a slobodným a legálnym pôsobením opozície. Počas tohto procesu si jednotlivci alebo skupiny pod vplyvom nejakej formy politického alebo náboženského extrémizmu osvoja nový systém „hodnôt“, ktoré nie sú v súlade s demokratickým právnym štátom. Na jeho presadzovanie neváhajú použiť násilie, ktoré môže byť namierené nielen proti príslušníkom rôznych menšín, ale prakticky proti komukoľvek, kto v spoločnosti obhajuje demokratické hodnoty a právny štát.² K radikalizácii prispieva aj pocit osobného neúspechu v spojení s nedostatočnou integráciou, sociálnou izoláciou, nespokojnosťou s aktuálnou politickou alebo ekonomickou situáciou, ale i vlastnou osobnou skúsenosťou s jednostranným príslušom dezinformačných, propagandistických či konšpiračných informácií bez zapojenia kritického myslenia. Prijatť zodpovednosť a vyvoditť dôsledky z vlastného nezdaru u jednotlivca býva spravidla emocionálne náročný proces sebareflexie, ktorý okrem analýzy svojho konania vyžaduje aj dávku určitej osobnej vyzretosti, sebavedomia, odvahy a pokory. Beztak býva neraz spojený s pocitom akéhosi zníženia vlastnej hodnoty alebo menejcennosti.

¹ Ministerstvo vnútra SR (2022), *Monitorovacia správa o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 a 2021 a aktualizácia úloh Konceptie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024*, UV-42641/2022, 31. októbra 2022.

² Táto definícia vychádza z definície radikalizácie uvedenej v Konceptii boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, kde je možné nájsť definície ďalších súvisiacich pojmov ako extrémizmus, trestné činy z nenávisti a pod.

Prevenca radikalizácie je plánovaný a cieľavedomý súbor činností a opatrení zameraných na podmienky a príčiny radikalizácie. Tieto opatrenia sú zamerané na predchádzanie prejavom radikalizácie, posilňovanie odolnosti jednotlivcov a skupín voči jej prejavom a realizáciu intervencií v prípade, že jednotlivci alebo skupiny prejavujú znaky radikalizácie. Spolu s rozvojom kritického myslenia sú kľúčové pri boji proti radikalizácii a extrémizmu.

Výskumné východiská

Výskum, ktorý realizovalo Centrum pre výskum etnicity a kultúry medzi inštitúciami³, priniesol zistenie, že prevenca radikalizácie je na rozdiel od prevencie šikany, užívania drog a iného rizikového správania vnímaná ako menej prioritná. Veľa aktérov sa snaží prevenciu radikalizácie realizovať najmä v školách, na lokálnej úrovni im chýbajú ďalšie možnosti mimo školského prostredia, kde by sa mohli prevencii radikalizácie venovať. Chýbajú napríklad komunitné a nízkoprahové centrá, ktoré by na to boli vhodným prostredím. Aktéri prevencie na lokálnej úrovni navzájom málo spolupracujú, pretože nie je zavedená systémová platforma spolupráce.

Výskum, ktorý Centrum pre výskum etnicity a kultúry realizovalo medzi mladými ľuďmi⁴, ukázal, že hoci sú mladí otvorenejší a rešpektujúcejší voči inakosti a menšinám a podporujú demokratické princípy a inštitúcie, ich dôvera v inštitúcie na lokálnej úrovni (škola, samospráva) i na celospoločenskej úrovni je nízka. Mladí majú pocit, že tieto inštitúcie neplnia kompetencie a úlohy, ktoré by mali. Zároveň majú pocit, že sa v prípade problémov nemajú vo svojom okolí na koho obrátiť a problémy mladých ľudí v ich meste/obci často ani nikto nerieši. V tejto situácii sú mnohí mladí zraniteľní, ak im niekto ponúkne alternatívu v podobe extrémistickej ideológie alebo príslušnosti k extrémistickej skupine, vďaka ktorej si naplnia svoje potreby (niekam patriť) a získajú pocit, že prispeli k riešeniu problémov.

Prístup k prevencii radikalizácie a extrémizmu na lokálnej úrovni v zahraničí – inšpirácie z Nórska

Inšpirujúcim príkladom realizácie prevencie je prístup k prevencii radikalizácie a extrémizmu v Nórsku.⁵ Dôležitým prvkom je spolupráca rôznych aktérov na lokálnej úrovni, ktorá je inštitucionalizovaná v podobe:

- 1. policajných rád (police councils)** – na lokálnej úrovni je to fórum pre dialóg a koordináciu prevencie kriminality medzi samosprávou a miestnou políciou. Policajnej rade zvyčajne predsedá starosta, ktorému sekunduje náčelník miestnej polície;
- 2. SLT modelu** – na lokálnej úrovni slúži na stretávanie a zdieľanie informácií medzi rôznymi aktérmi (mestský koordinátor SLT, policajní preventisti, učitelia, sociálni pracovníci a pod.), hlavnou úlohou je navrhnúť a koordinovať intervencie v konkrétnych individuálnych prípadoch radikalizácie;
- 3. policajných koordinátorov pre radikalizáciu** – sú sprostredkovateľmi medzi Policajnou bezpečnostnou službou (PST), miestnou políciou a samosprávou.

³ Gallová Kriglerová, E. et al. (2022), *Prevenca radikalizácie a extrémizmu z pohľadu inštitúcií*, Bratislava, Centrum pre výskum etnicity a kultúry.

⁴ Gallová Kriglerová, E. et al. (2022), *Mladí a extrémizmus. Faktory vplyvajúce na radikalizáciu mladých ľudí a vnímanie jej prejavov*, Bratislava, Centrum pre výskum etnicity a kultúry.

⁵ Pozri viac v Gallová Kriglerová, E., Holka Chudžíková, A. (2017), *Možnosti samospráv v prevencii radikalizácie – inšpirácie z Nórska*, Bratislava, Centrum pre výskum etnicity a kultúry.

Okrem inštitucionalizovaných podôb spolupráce stojí prevencia radikalizácie a extrémizmu v Nórsku na rozlíšení **troch farebných zón podľa miery ohrozenia konkrétneho človeka alebo komunity radikalizáciou**. Zelená zóna je bezpečnou zónou, na ktorú sa vzťahujú opatrenia primárnej prevencie. Oranžová zóna znamená, že mladý človek alebo skupina mladých ľudí začína vykazovať známky radikalizácie a je dôvod na znepokojenie. Na túto zónu sa vzťahujú opatrenia sekundárnej prevencie. Červená zóna je zónou, kedy je človek už členom extrémistickej skupiny alebo jeho konanie vykazuje znaky extrémistického trestného činu a v tejto zóne už často dochádza k intervencii polície v trestno-právnej rovine.

Legislatívne východiská prevencie radikalizácie a extrémizmu na lokálnej úrovni

Ak sa chcú aktéri na lokálnej úrovni zamerať na tému prevencie radikalizácie a extrémizmu, môžu sa oprieť napríklad o nasledujúce dokumenty a ustanovenia zákonov:

Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 je základným vládny dokumentom definujúcim priority SR v oblasti predchádzania a boja proti radikalizácii, extrémizmu a s nimi spojenou protispoločenskou činnosťou ohrozujúcou základy demokratického právneho štátu. Koncepcia nadväzuje na Koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019. Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 si kladie za najzásadnejší cieľ presadzovať, obhajovať a brániť demokratický právny štát, jeho základné hodnoty a atribúty a apelovať na vytváranie silného demokratického a politického prostredia odmietajúceho akékoľvek prejavy extrémizmu a nenávisťných prejavov založených na národnostnej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej neznášanlivosti.

Zákon č. 583/2008 Z.z. o prevencii kriminality definuje pojem prevencie kriminality. Tou sa rozumie pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu a inú protispoločenskú činnosť, s cieľom kriminalite a protispoločenskej činnosti predchádzať, potláčať a zamedzovať jej (§ 3, písmeno a). Kriminalitou sa rozumie konanie, ktoré je trestným činom (§ 3, písmeno b). Protispoločenskou činnosťou je konanie, ktoré je priestupkom alebo iným správnym deliktom, alebo **konanie, ktoré pôsobí negatívne na spoločnosť** (§ 3, písmeno c). Ďalej podľa tohto zákona orgány verejnej moci navzájom spolupracujú pri vykonávaní zákona o prevencii kriminality, a tiež **spolupracujú s inými právnickými osobami, napríklad aj neziskovými organizáciami, nadáciami a inými združeniami** (§ 14 (2)), ktoré pôsobia v oblasti prevencie kriminality.

Zákon č. 171/1993 Z.z. o policajnom zbore podrobne špecifikuje úlohy policajného zboru v § 2 odsek 1, ktorý okrem iného hovorí, že **policajný zbor plní úlohy na úseku prevencie v rozsahu pôsobnosti ustanovenej zákonom**. Policajný zbor spolupracuje s inými orgánmi verejnej moci „pri určovaní priorít prevencie, ochrany verejného poriadku a zamerania boja s kriminalitou“ (§ 3). Ďalej podľa § 74 (1)e, ak nie je obec schopná zabezpečiť verejný poriadok v obci, môže požiadať o pomoc útvar Policajného zboru. Policajný zbor a obecná polícia vo veciach verejného poriadku spolupracujú (§ 74 (2)).

Obecná polícia plní úlohy na úseku prevencie v rozsahu pôsobnosti ustanovenom zákonom č. 564/1991 Z.z. o obecnej polícii (odsek 1 písmeno j). Obec môže obecnej polícii vymedziť aj ďalšie úlohy, ak to ustanovujú osobitné zákony (odsek 2). Obecná polícia spolupracuje s orgánmi štátnej moci, podrobne sú vymenované v § 24, odsek 1.

Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení uvádza, že základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je **starostlivosť** o všestranný rozvoj jej územia a **o potreby jej obyvateľov** (§ 1, odsek 2). Realizácia preventívnych aktivít by mohla vychádzať z nasledujúcich ustanovení zákona o obecnom

zriadení: samospráva obce (§ 4), „utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú činnosť, telesnú kultúru a šport (odsek 3, písmeno h)“. Samospráva obce tiež **zabezpečuje verejný poriadok v obci** (§ 4, odsek 3, písmeno n).

► **HODNOTY A PRINCÍPY DÔLEŽITÉ PRE ZAVÁDZANIE MECHANIZMU PREVENCIE DO PRAXE**

Pri prevencii radikalizácie je veľmi dôležité pomenovať hodnoty a princípy, na ktorých prevencia stojí. Tie zároveň tvoria celkový rámec prevencie a umožňujú nastavovať mantinely alebo hranice konania v preventívnych aktivitách.

- **participatívnosť** – pri tvorbe mechanizmu prevencie, ako aj pri realizácii preventívnych aktivít je absolútne kľúčové, aby do týchto procesov rovnocenne a intenzívne vstupovali **všetci relevantní aktéri** (pozri viac v častiach venovaných aktérom prevencie). Prevencia by nemala byť úlohou len jednej inštitúcie – ich vzájomná spolupráca je kľúčová pre dosiahnutie úspešnej prevencie. Zároveň je nepopierateľne dôležitý **hlas mladých ľudí** – to znamená, že oni sami musia byť aktérmi prípravy, ale aj realizácie prevencie, nielen objektami politik. Ich potreby musia byť rešpektované a sami sa majú podieľať na tom, aby ich artikulovali a prenášali do systému prevencie spolu s ostatnými aktérmi. V tomto zohrávajú dôležitú rolu aj tzv. „**blízki dospelí**“, ktorí majú mladých týmto procesom sprevádzať a pomáhať im realizovať aktivity;
- **pluralita a inkluzívnosť** – pri príprave a realizácii preventívnych aktivít je dôležitým princípom aj to, že „**nikto nemôže ostať bokom**“. Preventívne aktivity by mali pamätať na potreby rôznych skupín mladých ľudí, či už pochádzajú zo znevýhodneného prostredia, majú určité špecifické potreby, sú z kultúrne odlišného prostredia, alebo majú napríklad zdravotné postihnutie. Nikto z mladých by nemal byť „vyňatý“ z preventívnych aktivít a na nikoho by sa nemalo zabudnúť;
- **bezpečie** – preventívne aktivity by mali byť realizované tak, aby všetkým aktérom garantovali pocit **bezpečia a dôvery**. Nízkoprahové zariadenia, priestory vyhovujúce potrebám mladých a nie inštitúcií, aktivity, ktoré spĺňajú kritériá reasonable accommodation, teda adekvátneho prispôsobenia situácii a potrebám mladých, sú dôležitou podmienkou toho, aby boli aktivity efektívne. To zároveň posilňuje **dôveru mladých** k preventívnym aktivitám, čo je ďalší z princípov, na ktorých by mechanizmus prevencie mal stáť;
- **ústavnosť a zákonnosť** – všetky aktivity, ale aj systém prevencie by mal stáť na prísne ľudskoprávných princípoch, princípoch demokracie a ústavnosti. V tomto rámci by sa mali pohybovať jednak inštitúcie, ktoré zabezpečujú preventívne aktivity, ale mali by byť vyžadované aj od mladých ľudí. Rešpekt k právam všetkých aktérov a dodržiavanie zákonov je tak ďalším z princípov, na ktorých má byť mechanizmus postavený;
- **adresnosť podľa potrieb** – preventívne aktivity by mali vychádzať z výsledkov mapovania potrieb mladých a stáť na reálnych potrebách v danej komunite (preto je dôležitý dôraz na lokálnu úroveň). Adresnosť by zároveň mala zohľadňovať viaceré vyššie spomínané princípy - participatívnosť, inkluzívnosť a bezpečie;

- **komplexnosť** – reflektuje vzájomnú neoddeliteľnosť a prepojenosť opatrení v rôznych oblastiach prevencie a kontinuitu prevencie primárnej, sekundárnej a terciárnej. Poukazuje na potrebu spoločnej participácie všetkých subjektov a na pokrytie rôznorodosti foriem a metód preventívnej práce;
- **vedeckosť** – súvisí s uplatňovaním vedecky overených postupov pri analýze kriminality, jej prognóze, cieľavedomej voľbe foriem a metód preventívnych i represívnych opatrení, ich realizácii a hodnotení ich účinnosti.

TRI ZÓNY PREVENČIE RADIKALIZÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

.....

Pri konceptualizácii tohto mechanizmu sme sa inšpirovali praxou z Nórska, kde sa prevencia odohráva na troch úrovniach - zelená, oranžová a červená.

Zelená zóna sa považuje za **bezpečnú**, v ktorej je možné vytvárať základ pre to, aby sa nemuseli aktivovať opatrenia z oranžovej a červenej zóny. V tejto zóne, ktorá je ekvivalentom opatrení na úrovni primárnej prevencie, sa realizujú opatrenia na posilňovanie **dôvery, participácie a inklúzie**. Sú to teda opatrenia zamerané na miestne spoločenstvo (kolektívne opatrenia), ktorých cieľom je nastavovať súdržnú a demokratickú klímu v miestnej spoločnosti. V tejto zóne je zároveň dôležitá aj komunikácia inštitúcií o téme radikalizácie a extrémizmu. Je nevyhnutné, aby sa spoločnosť a jej authority (tak na celoštátnej, ako aj na lokálnej úrovni) veľmi jasne a jednoznačne vymedzili voči nenávisti, nenávisťným vyjadreniam a nenávisťnému a násilnému konaniu, na čom je (by mal byť) postavený konsenzus naprieč spoločnosťou.

V **oranžovej zóne** už možno hovoriť o intervenciách, ktoré sa uplatňujú v prípade, že sa objavia prvé varovné príznaky, že sa mladý človek (alebo skupina mladých ľudí) radikalizuje. Opatrenia z tejto zóny, podobne ako opatrenia na úrovni sekundárnej prevencie, sa zameriavajú na riešenie konkrétneho individuálneho prípadu – ide teda o case work, a to aj vtedy, keď prípad zahŕňa skupinu/y mladých ľudí, nie len jednotlivca. V tejto zóne sa aktivizujú kontakty a siete vytvorené v zelenej zóne, aby sa zamedzilo prehlbovaniu a ďalšiemu šíreniu radikalizácie.

V **červenej zóne** už dochádza k intervenciám v prípade, že radikalizácia sa preklopila do extrémistického konania, ktoré je v rozpore so zákonom. Aj tu ide o prácu na konkrétnom prípade. Aktivizujú sa teda aj orgány činné v trestnom konaní a prípadne aj organizácie prevádzkujúce exitové programy. Napríklad v Oslo však neuplatňujú princíp exitu (teda opustenia extrémistických hnutí), ale enteru – teda podpory návratu jednotlivca do spoločnosti. Nesústredujú sa teda len na to, aby človek opustil (exit) extrémistickú skupinu, ale aj aby sa dokázal plnohodnotne vrátiť, teda znovu vstúpiť (enter) do miestnej komunity mimo extrémistickej scény, zaradiť sa do jej vzťahov a pod. To dosahujú poskytovaním kvalitných verejných služieb, ktoré daný jednotlivec potrebuje a na ktoré má každý obyvateľ Nórska právo.

Vďaka týmto zónam pomerne jednoznačne rozlišujú medzi radikalizujúcou sa mládežou, ktorú vnímajú nie ako aktívnych extrémistov, či vodcov, ale skôr ako tých, ktorí v príklone k extrémistickým myšlienkam či hnutiam hľadajú naplnenie svojich potrieb či riešenie svojej životnej situácie. Na tieto dve skupiny sa nevyhnutne uplatňujú iné východiská a metódy práce a kompetencie voči nim majú iní aktéri, aj keď stále za vzájomnej spolupráce.

Preventívna práca v zelenej a oranžovej zóne je založená na porozumení, že v drvivej väčšine prípadov je príklon mladých ľudí k extrémistickým hnutiam reakciou na určitú náročnú životnú situáciu alebo nenaplnené potreby. Nejde teda o ideologickú motiváciu, ale o tzv. extra-ideologickú, to znamená, že ich príklon k extrémistickým myšlienkam či skupinám nemá korene v ideológii.

► ZELENÁ ZÓNA PREVENČIE RADIKALIZÁCIE NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Zelená zóna prevencie predstavuje veľmi dôležitý prístup k riešeniu témy radikalizácie, pretože v rámci nej sa realizujú aktivity, ktoré prispievajú k tomu, aby sme ako spoločnosť nemuseli riešiť problémy a následky toho, ak sa mladí ľudia prikláňajú k extrémistickému správaniu. Ich úlohou je prispievať k vytváraniu bezpečného prostredia pre mladých ľudí, v rámci ktorého všetci môžu nadobúdať pocit prináležania. Zabraňuje rôznym typom vylúčovania mladých ľudí zo spoločnosti a zabezpečuje vzájomnú dôveru a sociálnu súdržnosť.

V tejto zóne sa zároveň realizujú aktivity, ktoré mladým ľuďom poskytujú podporu v rôznych životných situáciách, zabezpečujú kvalitne strávený voľný čas a vytvárajú pre nich také možnosti seberealizácie, aby sa nemuseli utiekať k rôznym skupinám, ktoré presadzujú nedemokratické princípy a porušovanie práv iných.

Lokálna úroveň zohráva v tomto zmysle kľúčovú rolu, pretože práve samosprávy a mnohí ďalší aktéri pôsobiaci na tejto úrovni sú tými, ktorí sú mladým ľuďom najbližšie. Tieto subjekty pracujú (alebo by mali pracovať) priamo s komunitami mladých, dokážu adekvátne mapovať a zohľadňovať ich potreby a reagovať na špecifickú situáciu regiónu, v ktorom mladí ľudia žijú. Kľúčová je však v tomto prípade **spolupráca všetkých lokálnych aktérov** a ich vzájomné prepojenie.

Táto zóna prevencie poskytuje veľmi širokú škálu možností realizovania aktivít a zahŕňa veľké množstvo aktérov – prakticky kohokoľvek, kto s mladými ľuďmi pracuje. Nasledujúce časti preto nie sú vyčerpávacím zoznamom aktivít a aktérov ani jednoznačným návodom na to, ako prevenciu radikalizácie realizovať. Je to skôr ukážka, čo všetko sa dá na lokálnej úrovni robiť, kto by mal byť zapojený do realizácie týchto aktivít a ako by mali jednotliví aktéri spolupracovať.

Témy a aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci zelenej zóny prevencie

- **mapovanie potrieb mladých ľudí** – ešte pred samotnou realizáciou akýchkoľvek aktivít v zelenej zóne prevencie je veľmi dôležité, aby jednotliví aktéri poznali situáciu mladých ľudí v danej lokalite. Mladí ľudia sa môžu stretávať s rôznymi výzvami a problémami, ktoré sú spoločné pre mladých ľudí v dnešnej dobe, ale môžu byť aj špecifické vzhľadom na lokalitu, v ktorej mladí ľudia žijú, či dokonca veľmi špecifické u konkrétnych mladých vzhľadom na ich individuálnu situáciu.

Poznať potreby, špecifiká a výzvy, ktorým čelia mladí ľudia, nám pomôže adekvátne reagovať na potenciálne vznikajúce situácie a aj plánovať dlhodobé aktivity.

Mapovanie potrieb mladých môže mať viaceré podoby:

- dlhodobé sledovanie trendov v oblasti sociálnej a ekonomickej situácie v regióne, vývoja zamestnanosti, celospoločenských problémov, ktoré ovplyvňujú dnešných mladých ľudí;
- kvantitatívne skúmanie potrieb mladých ľudí v rôznych prostrediach formou ankiet či dotazníkov;
- kvalitatívne skúmanie, teda realizácia rozhovorov so samotnými mladými ľuďmi či s aktérmi, ktorí s nimi pracujú;
- realizácia pravidelných stretnutí a spoločných diskusií s mladými ľuďmi

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

Nadácia pre deti Slovenska – Príručka pre vytváranie deťom a mladým ľuďom priateľských samospráv, príklad: Lučenec – Young Folks LC

Nadácia pre deti Slovenska spracovala príručku, v ktorej opisuje, ako čo najlepšie vytvárať prostredie, ktoré je priateľské, kvalitné, aktívne a naplňujúce pre deti a mladých ľudí. Príručka vysvetľuje význam vzájomnej spolupráce detí a mládeže s odborníkmi, zdôrazňuje, že treba myslieť na všetky rôznorodé skupiny v spoločnosti, opisuje, ako čo najlepšie medzi-generačne spolupracovať, vysvetľuje, akými rôznymi spôsobmi sa zisťujú potreby mládeže, a ako sa na základe výsledkov dajú spoločne vypracovať riešenia. Zároveň vykresľuje príklady zo Slovenska aj zahraničia, kde sa už podobné projekty realizovali.

Práve na podnet NDS v roku 2019 cez združenie Young Folks LC v Lučenci prebehlo prvé komplexné mapovanie potrieb detí a mladých ľudí vo forme rozhovorov a dotazníkov. Cieľom bolo zistiť, či je Lučenec priateľský k deťom a mladým ľuďom. Tri základné otázky v rozhovoroch mapovali, čo sa podľa opýtaných v meste zmenilo, zisťovali momentálne problémy opýtaných, čo ich trápi alebo ruší. A napokon sa pýtali aj na príležitosti, ktoré si opýtaní predstavujú, teda v čom vidia svoju budúcnosť a čomu sa venujú. Dotazníky sa zameriavali na témy školstva a vzdelávania, voľného času, prostredia mesta, spoločnosti a rodiny. Vďaka tomuto projektu Lučenec zistil, aké problémy a potreby detí a mládež majú – bola to napríklad chýbajúca klubovňa, príliš veľa áut v meste alebo aj problémy s kyberšikanou a toleranciou rozmanitosti. Na základe týchto zistení sa plánuje stratégia, pri ktorej naplnení má byť Lučenec do roku 2030 miestom bezpečným, angažovaným, empatickým a lákavým pre bývanie.

- **vytváranie platforiem na zapájanie mladých ľudí do diania v meste/regióne a do tvorby lokálnych politík** – na to, aby sme dôsledne rozumeli situácii mladých ľudí, je nevyhnutné, aby aj oni sami pôsobili v procesoch tvorby aktivít a politík, ktoré sú určené pre mladých. Hlas mladých je dôležitým princípom, na ktorý by nemali zabúdať žiadne inštitúcie. Je preto potrebné podporovať vytváranie priestoru, platformy či prípadnej samostatnej inštitúcie (napríklad mládežníckeho parlamentu). Samotná tvorba, ale aj podoba takejto platformy by mala mať lokálny charakter a mala by byť prispôbena možnostiam a potrebám mladých ľudí a ostatných aktérov

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

Mládežnícky parlament v Petržalke

Mládežnícky parlament v Petržalke reprezentuje hlas mladých ľudí od 15 do 30 rokov, ktorí žijú alebo študujú v mestskej časti Bratislava-Petržalka. Mládežnícky parlament slúži ako most, ktorý spája mládežnícke organizácie, mestskú časť a mladých ľudí. Mládež má priestor vyjadriť svoje názory a zapojiť sa do rozhodovania a riešenia toho, ako bude vyzerať spoločensko-politický život v Petržalke. Jeho členovia priamo komunikujú s predstaviteľmi mestskej časti, angažujú sa vo veciach mestskej verejnej politiky a realizujú aktivity pre mestskú časť a iné projekty.

- **vytváranie bezpečných priestorov a prostredí pre mladých ľudí** – mladí ľudia sa často radikalizujú preto, lebo nemajú dostatočnú „ponuku“ na zapájanie sa do rôznych voľnočasových aktivít alebo na navštevovanie priestorov, v ktorých sa môžu cítiť bezpečne a kde môžu naplňovať svoje potreby. Samosprávy a ďalší aktéri by mali preto veľmi intenzívne dbať o to, aby takéto možnosti mladí ľudia mali – či už ich priamym zriaďovaním, alebo výraznou podporou (inštitucionálnou aj finančnou) ich fungovania, ak ich zriaďujú a vedú iné inštitúcie pôsobiace na lokálnej úrovni.

Takýmito priestormi môžu byť napríklad:

- **komunitné centrá** pre všetkých mladých ľudí v danej lokalite. Pri komunitných centrách je dôležité dbať o to, aby mysleli na potreby všetkých mladých, aj tých zo zraniteľných skupín (ako napríklad mladých ľudí z menších, mladých so zdravotným postihnutím či z ťažších socio-ekonomických pomerov). Komunitné centrá by zároveň mali realizovať aj viaceré aktivity, ktoré sprevádzajú mladých ich životom a dávajú im pocit naplnenia. Komunitné centrá však nemusia byť nevyhnutne zacielené len na mladých, ale aj na celú populáciu. V takýchto prípadoch môže byť užitočné realizovať aj medzigeneračné aktivity, ktoré môžu prispievať aj k prevencii radikalizácie;
- **nízkoprahové centrá** môžu fungovať aj v rámci komunitných centier alebo samostatne, avšak dôležité je, že by mali poskytovať rôzne služby a aktivity pre mladých ľudí z rôznorodých skupín a pomáhať im začleniť sa do širšej spoločnosti⁶;
- **iné aktivity na trávenie času a práce s mladými ľuďmi** – možnosti pre vytváranie bezpečných priestorov a aktivít pre mladých sú veľmi široké. Samosprávy by preto mali **podporovať a sietovať** všetkých aktérov, ktorí pracujú s mladými na lokálnej úrovni tak, aby na základe mapovania potrieb mohli skutočne reagovať na situáciu mladých ľudí a poskytovať im adekvátne možnosti seberealizácie;
- **bezpečný dizajn miest** – bezpečie a možnosti seberealizácie vyžadujú aj kvalitné plánovanie dizajnu verejných priestorov tak, aby sa v ňom mladí ľudia cítili bezpečne. Pri tvorbe lokálnych politík je preto nevyhnutné dbať na také dizajnovanie verejných priestorov, ktoré bude zohľadňovať špecifickú situáciu mladých ľudí a potrebu vytvárania pocitu bezpečia. Tu je opäť dôležitá spolupráca rôznych aktérov aj s urbanistami a samotnými mladými ľuďmi.

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

Mládež ulice

Organizácia Mládež ulice vznikla v roku 2000. Začínali ako skupina dobrovoľníkov, ktorá sa postupne transformovala na tím pracovníkov rôznych pomáhajúcich profesií. Organizácia pôsobí vo viacerých lokalitách a oblastiach. V súčasnosti sa zameriava najmä na terénnu sociálnu prácu s deťmi a mládežou, prácu v rodinách a komunitnú prácu. Sústreďuje sa na rozvoj zručností a potenciálu mladých ľudí, sprevádzanie pri riešení náročných životných období. Rodinám (a rodičom) poskytuje poradenstvo v tom, čo sa občas nazýva „výchovnými problémami“ – hľadá cesty, ako sa vrátiť zo slepých ulíc. Ponúka špecifické preventívne programy školám a ďalším inštitúciám.

Mládež ulice pôsobí aj v komunitnom centre Stará Jedáleň v Bratislave, kde realizuje mnohé aktivity (nielen) pre mladých, organizuje podujatia a poskytuje veľmi rôznorodú podporu pre tých, ktorí to potrebujú.

⁶ Viac o tom, čo sú nízkoprahové centrá a kluby, možno nájsť v publikácii Hapalová, M. (2017), *Nízkoprahové kluby pre deti a mládež*, Bratislava, Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

- **vytváranie mechanizmu poskytovania funkčných služieb a poradenstva pre mladých** – na to, aby sme predchádzali rôznym negatívnym javom spojeným so životom mladých ľudí, ale aj predchádzali ich možnej radikalizácii, je nevyhnutné, aby sa mladí ľudia mali na koho obrátiť, ak sa stretávajú v živote s nejakými problémami.

Preto je kľúčové mať aj na lokálnej úrovni nastavený funkčný a efektívny systém poskytovania rôznych služieb mladým ľuďom. Opäť, tieto služby môžu a mali by poskytovať rôzni aktéri – ich koordináciu a mapovanie efektivity by mala mať na starosti samospráva. Opäť je dôležité, aby služby boli nastavované a realizované vzhľadom na efektívne mapovanie potrieb mladých v komunite.

Funkčné služby pre mladých môžu mať opäť rôzne podoby:

- **poskytovanie sociálnych služieb** – tie sa môžu týkať sociálnej situácie mladých, bývania, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti;
- **poskytovanie rôznych typov poradenstva pre mladých a riešenie ich životných situácií**, či už v podobe poradenstva sociálneho, právneho či iného;
- **poskytovanie psychologického poradenstva** sa v súčasnosti javí ako kľúčový problém. Nedostupnosť psychologického poradenstva môže viesť k tomu, že mladí ľudia nedostávajú dostatočnú podporu pre riešenie ťažkých životných situácií. To môže viesť k radikalizácii alebo iným fenoménom, ktorým je potrebné v preventívnych aktivitách zabráňovať.

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

Na Slovensku v rôznych regiónoch existujú verejné centrá pedagogicko-psychologického poradenstva. Hlavnou náplňou ich práce je poradenstvo v oblasti vývinu, výchovy a vzdelávania. Poskytujú komplexnú psychologickú, špeciálno-pedagogickú starostlivosť a sociálnu činnosť. Svoje služby poskytujú deťom od narodenia až do ukončenia prípravy na povolanie, zákonným zástupcom detí a pedagogickým zamestnancom.

Linka dôvery Nezábudka

Nezábudka, ktorá je projektom Ligy za duševné zdravie, je nonstop prístupná, anonymná a bezplatná linka dôvery. Deti, mládež aj dospelí sa vedľa obrátiť na odborníkov z oblastí psychológie, psychiatrie a sociálnej práce. Pomoc ponúkajú vo forme emočnej podpory, emočnej ventilácie, odborných rád, informácií a bližšieho riešenia situácie. Prístupná je aj emailová komunikácia, pri ktorej odborníci odpovedajú do 48h. Nezábudka poskytuje psychologickú pomoc aj v ukrajinskom jazyku.

- **aktivity zamerané na posilňovanie sociálnej súdržnosti a empatie** – dôležitým aspektom prevencie radikalizácie sú aj mnohé ďalšie aktivity, ktoré slúžia na prácu s celou komunitou mladých ľudí. Ide najmä o aktivity scitlivovania a budovania empatie a vzájomného rešpektu medzi mladými. Tieto aktivity sa môžu realizovať v rôznych prostrediach, či už na školách, v komunitných centrách, mládežníckych organizáciách, alebo akýchkoľvek prostrediach, ktoré združujú mladých ľudí a vytvárajú im priestor pre ich aktivity. Samozrejme, môžu ich realizovať rôzni aktéri (pozri

viac v časti Aktéri v zelenej zóne prevencie), ale mali by byť dobre naplánované a koordinované v rámci samosprávy.

Typy aktivít na posilňovanie súdržnosti:

- **aktivity v rámci primárnej prevencie** – práca s deťmi a mladými ľuďmi v rôznych prostrediach, napríklad v školách, komunitných centrách, nízkoprahových centrách či centrách voľného času s cieľom zvyšovania ich citlivosti;
- **diskusie, prednášky odborníkov s mladými** – samospráva a iní aktéri môžu organizovať diskusné cykly zamerané na rôzne oblasti života mladých ľudí, ale aj na témy, akými sú šikana, násilie, vzájomné vzťahy, situácia menšín a ich začleňovanie, podpora demokracie a mnohé iné (opäť v rôznych prostrediach), môžu organizovať interaktívne diskusie s odborníkmi na tieto témy;
- **sociálno-psychologické výcviky** zamerané na podporu a skvalitňovanie vzťahov medzi mladými ľuďmi, zlepšovanie atmosféry na školách, riešenie konfliktov, emocionálnu reguláciu, posilňovanie rešpektu a demokratických princípov;
- **vzdelávanie dospelých k empatii** – podporu pre prevenciu radikalizácie potrebujú aj dospelí, ktorí pracujú s mladými ľuďmi. Tu je možné realizovať vzdelávanie učiteľov, komunitných pracovníkov, ľudí poskytujúcich sociálne služby a podobne a zabezpečiť aj mentoring či supervíziu.

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

Školy za demokraciu

Školy za demokraciu sú vzdelávacím programom prevencie radikalizácie a extrémizmu, ktorý zastrešuje Centrum komunitného organizovania. Kvalifikovaní lektori a lektorky aktívne a systematicky spolupracujú so základnými a strednými školami, kde vedú workshopy v oblasti občianskej náuky a dejepisu. Program podporuje rozvoj demokratického myslenia a demokratických hodnôt, kritického myslenia, odstraňovania predsudkov, znalosti ľudských práv, otvorenej diskusie, a učí tolerancii, rešpektu a solidarite.

Aktéri v zelenej zóne prevencie

V rámci prevencie radikalizácie mladých ľudí na lokálnej úrovni fungujú mnohí aktéri, ktorí môžu zohrávať veľmi dôležitú rolu pri realizácii vyššie spomínaných aktivít. Dôležité je, ako títo aktéri navzájom spolupracujú, sieťujú svoje aktivity a na základe svojich možností, kompetencií a bežných aktivít prispievajú k tomu, aby sa mladí ľudia cítili prijatí, mali možnosť zmysluplne tráviť čas a dostávali podporu, ktorú potrebujú vo svojich životoch.

Samospráva – mestá/obce

Na lokálnej úrovni zohráva kľúčovú úlohu mestská/obecná samospráva. Tá je súčasťou verejnej správy, ktorá je najbližšie k svojim obyvateľom a poskytuje rôzne služby.

V zelenej zóne plní samospráva predovšetkým **koordinačnú rolu**, avšak môže do veľkej miery prispievať aj k realizácii rôznych aktivít, ktoré sú v primárnej prevencii radikalizácie dôležité.

1. Samospráva by mala plniť dôležitú úlohu v rámci **mapovania potrieb mladých ľudí**. Pri príprave strategických materiálov, politík, ale aj pri navrhovaní a realizovaní jednotlivých preventívnych aktivít je potrebné **poznať situáciu mladých ľudí v meste**, či už na základe štatistických údajov, alebo kvalitatívnym zisťovaním potrieb mladých ľudí a vyhodnocovaním realizovaných aktivít s dopadom na nich;
2. Samospráva by mala mať vytvorený mechanizmus participácie mladých ľudí – napríklad **mládežnícky parlament**, v rámci ktorého by aktívne spolupracovala s mladými ľuďmi na všetkých realizovaných aktivitách;
3. Samospráva by mala sama vytvárať, ale aj podporovať vznik **komunitných centier, centier voľného času a nízkoprahových zariadení** – v tomto prípade by mala zabezpečovať ich finančné fungovanie, prepájať ich činnosti a poskytovať im odbornú a kapacitnú podporu;
4. Jednotlivé odbory samosprávy by mali byť veľmi aktívne vo vytváraní **kvalitných funkčných služieb** pre mladých ľudí, či už poskytovaním sociálnych služieb, realizáciou kultúrnych aktivít, alebo iného sociálneho, právneho a psychologického poradenstva;
5. Samospráva ako zriaďovateľ **materských a základných škôl** by vo svojich školských politikách mala vytvárať priestor a finančne, odborne a koordinačne podporovať všetky **preventívne aktivity na školách** s cieľom vytvárať súdržnú atmosféru, rešpektujúce prostredie a viesť deti k hodnotám demokracie a rešpektu.

Komunitné centrá, nízkoprahové zariadenia a organizácie pracujúce s mládežou (vrátane športových klubov)

Títo aktéri sú kľúčovými aktérmi občianskej spoločnosti, pretože:

- poskytujú mladým ľuďom bezpečný priestor na trávenie voľného času;
- posilňujú vzťahy medzi deťmi, poskytujú rôzne formy služieb;
- poskytujú poradenstvo;
- sú dôležitým partnerom samosprávy a štátnej správy;
- môžu pomáhať s mapovaním potrieb a nastavovaním verejných politík.

Na to, aby mohli tieto centrá a inštitúcie fungovať efektívne a realizovať aktivity pre mladých, je nevyhnutné aby:

- dostávali **dostatočnú podporu** (finančnú a odbornú) zo strany samosprávy a štátu;
- fungovali vo **vzájomnej spolupráci** medzi sebou a aj s ostatnými inštitúciami v rámci prevencie;
- **participovali na tvorbe lokálnych politík** zameraných na mládež;
- vytvárali bezpečné priestory pre **všetkých mladých ľudí** – mali by teda fungovať inkluzívne a pri svojich aktivitách pamätať na všetky skupiny mladých, vrátane detí a mladých z prostredia menších, náročnejších socio-ekonomických pomerov, mladých ľudí so zdravotným postihnutím a pod.

Školy a školské zariadenia

Školy plnia v primárnej prevencii, teda v zelenej zóne, absolútne kľúčovú rolu. Sú priestorom sekundárnej socializácie detí a mladých ľudí, deti tu trávia veľké množstvo času a je to zároveň priestor, ktorý poskytuje veľmi veľa možností na realizáciu preventívnych aktivít. Výskumy ukazujú, že škola by nemala byť len o vzdelávaní, ale mala by byť **bezpečným priestorom** pre mladých ľudí, kde získajú nielen vedomosti, ale aj podporu pre svoj psychický a sociálny rozvoj.

V rámci zelenej zóny môžu školy realizovať viaceré aktivity, ktoré vedú k efektívnej primárnej prevencii, napríklad:

- zriaďovať školské **podporné tímy** zložené z psychológov, špeciálnych pedagógov, sociálnych pedagógov, asistentov a iných ľudí poskytujúcich odbornú podporu deťom v rôznych oblas-

tiach života. Tieto podporné tímy môžu zároveň realizovať aktivity zamerané na súdržnosť, rešpekt a nekonfliktné vzťahy medzi deťmi;

- podporovať **vzdelávanie pedagogického a odborného** personálu v oblasti primárnej prevencie, vedenia detí k vzájomnému rešpektu, demokratickým hodnotám, ľudským právam a pod.;
- realizovať **diskusie, prednášky a mimoškolské aktivity** v spolupráci s ďalšími aktérmi (MVO, policajným zborom, odborníkmi z rôznych oblastí) a so zariadeniami poradenstva a prevencie, ktoré to majú v náplni svojej činnosti;
- realizovať **projekty**, ktoré vedú deti k podpore demokratických hodnôt a rešpektu, a ktoré vytvárajú v rámci vyučovania priestor na aktivity rozvoja sociálnych zručností, podpory vzťahov v triede, zdieľanie emócií, sebapoznávanie a pod.

Mestská polícia

V rámci prevencie v zelenej zóne je dôležité, aby sa posilňovala úloha mestskej polície smerom ku „komunitnej polícii“, teda aktivitám, ktoré prispievajú k nekonfliktnému spolužitiu medzi ľuďmi. Mestská polícia by mala pôsobiť proaktívne a zameriavať sa na aktivity, ktoré zabraňujú radikalizácii mladých ľudí.

Mestská polícia by v tomto zmysle mala predovšetkým:

- participovať na tvorbe **strategických dokumentov pre mládež**, ktoré obsahujú návrhy preventívnych aktivít, ale aj na tvorbe **bezpečného dizajnu miest** a bezpečného prostredia a priestorov pre mladých;
- spolupracovať s ďalšími aktérmi (predovšetkým školami a komunitnými centrami, či nízkoťahovými zariadeniami) na realizácii ich preventívnych aktivít;
- priamo pracovať na školách na realizácii preventívnych aktivít.

Lokálne médiá

Ich úlohou by malo byť predovšetkým aktívne sa zaujímať o situáciu v meste a informovať o aktivitách, možnostiach a pozitívnych skúsenostiach s realizáciou rôznych zaujímavých aktivít na úrovni mesta či regiónu.

► ORANŽOVÁ ZÓNA PREVENIE RADIKALIZÁCIE NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Ako uvádzame vyššie, v tejto zóne je možné rozpoznať prvé varovné príznaky, že konkrétny mladý človek (alebo skupina mladých ľudí) sa radikalizuje: výroky sympatizujúce s rozložením demokracie, výroky vyjadrujúce neznášanlivosť voči iným skupinám, legitimizácia násilia, vyhľadávanie extrémistických materiálov na internete, zmena vzhľadu a nosenie extrémistickej symboliky, výrazné záškoláctvo, účasť na extrémistických zhromaždeniach, vyhrážky násilím, používanie nenávistej rétoriky (hate speech), vytváranie nových a neočakávaných sociálnych kontaktov, udržiavanie interakcií so známymi extrémistickými skupinami.

INŠPIRÁCIA Z NÓRSKA

Podpora pre samosprávy a pracovníkov s mládežou pri rozoznávaní varovných znakov radikalizácie

Väčšie nórské samosprávy (napr. Oslo, Stavanger, Kristiansand, Bærum) majú zvyčajne vytvorené manuály pre pracovníkov s mládežou (tzv. frontlinerov), ktoré im poskytujú návod, ako zvládať jednotlivé prípady radikalizácie: čo sú prvé znaky radikalizácie a ako ich rozpoznať, s kým konzultovať podozrenie z radikalizácie, postup pri vedení rozhovoru s osobou, u ktorej je podozrenie, že sa začína radikalizovať a ako postupovať v prípade, že identifikujú jednotlivcov, ktorí sú intenzívne zapojení v extrémistických hnutiach. Tento manuál vychádza z celoštátneho manuálu, ktorý vytvorilo nórské ministerstvo spravodlivosti.

V tejto zóne je dôležité identifikovať zdroje a príčiny radikalizácie v konkrétnom prípade, pretože, ako uvádzame vyššie, radikalizácia mladých ľudí má často extra-ideologickú motiváciu, teda motiváciu, ktorá nie je ukotvená v extrémistickej ideológii (extra-ideologická, teda mimo-ideologická). Následne je možné hľadať riešenia životných situácií radikalizujúceho sa mladého človeka tak, aby sa jeho radikalizácia neprehlbovala. Jednou zo základných metód identifikácie príčin radikalizácie je tzv. **intervenčný (posilňovací) rozhovor s mladým človekom**, ktorý vykazuje známky radikalizácie.

Aktéri v oranžovej zóne prevencie

V oblasti prevencie radikalizácie je dôležité mať povedomie o všetkých aktéroch na lokálnej úrovni, ktorí môžu byť v procese prevencie v oranžovej zóne nápomocní. V závislosti od konkrétneho prípadu a potrieb radikalizujúceho sa mladého človeka/mladých ľudí je však žiaduce, aby sa zapájali len tí aktéri, ktorí dokážu konkrétne a konštruktívne prispieť k riešeniu situácie mladého človeka. V prvom kroku je preto dôležité, aby došlo k tzv. „diagnostike“ situácie, teda k posúdeniu a identifikácii príčin radikalizácie v konkrétnom prípade. Túto diagnostiku by mal robiť úzky okruh aktérov – aktéri prvej úrovne, z ktorých každý by mal mať jasné úlohy a kompetencie (pozri nižšie). Títo aktéri môžu spolupracovať napríklad na základe vopred vytvoreného memoranda, kde budú ich roly a kompetencie, ale aj spôsob spolupráce (napr. pri zdieľaní informácií a dát) jasne vymedzený v súlade so zákonom (napr. vo vzťahu k GDPR). Zároveň však musí ísť o posúdenie so zapojením samotného mladého človeka, ktorý vykazuje známky radikalizácie (intervenčný rozhovor). Táto úvodná diagnostika teda nemôže prebiehať podľa princípu „o nás, bez nás“ – práve naopak.

Aktéri prvej úrovne

1. **samospráva** – samospráva má v oblasti prevencie radikalizácie nezastupiteľnú úlohu (pozri vyššie). V oranžovej zóne by samospráva mala fungovať ako **koordinátor aktivít v konkrétnom prípade radikalizácie**, pretože má dosah na všetkých aktérov, ktorí by k riešeniu mohli prispieť. Nemyslíme pritom dosah v zmysle, že má voči aktérom nejaké kompetencie alebo je ich zriaďovateľom, ale samospráva má najlepšie podmienky pre mapovanie aktérov, povedomie o ich činnosti a má zároveň najlepšiu pozíciu (autorita, legitimita) na ich prizývanie k spolupráci. V rámci samosprávy pritom túto úlohu môžu vykonávať rôzne odbory či pozície podľa možností konkrétnej samosprávy (napr. sociálny odbor alebo viceprimátor);
2. **škola** – je prostredím, kde mladí ľudia trávajú najviac času, a preto sa dá predpokladať, že práve tu je možné identifikovať prvé známky radikalizácie. Môže si ich všimnúť triedny/a učiteľ/ka, spolužiaci/čky či ďalší aktéri/ky zo školy;
3. **mestská polícia/policajný zbor** – keďže v prípade radikalizácie ide o problém, ktorý v prípade neriešenia môže prerásť až do protiprávneho konania, je potrebné každý konkrétny prípad od začiatku konzultovať s políciou, aby sa posúdila miera rizika. Úloha polície by sa tu nemala sústreďovať na „riešenie“ samotného mladého človeka, aby nedošlo k prípadnému narušeniu dôvery medzi ním a napríklad učiteľom/kou či pracovníkom/čkou s mládežou, ktorí s ním pracujú (ak takýto vzťah existuje). Polícia môže zmonitorovať situáciu a posúdiť, či ide o izolovaný prípad alebo o radikalizovanú skupinu. Jej aktivity by sa teda mali zameriavať skôr na širšiu miestnu komunitu. Mestská polícia zároveň môže vyškoliť existujúcich preventistov/ky v téme prevencie radikalizácie a môže po úvodnej diagnostike úzko spolupracovať s ostatnými aktérmi, aby sa predišlo rozšíreniu radikalizácie;
4. **orgány sociálno-právnej ochrany detí a mládeže** – posudzujú celkovú životnú situáciu mladého človeka, ktorý vykazuje známky radikalizácie, a zároveň môže poskytovať základné alebo špecializované sociálne poradenstvo;
5. **mladý človek vykazujúci známky radikalizácie** – je nevyhnutné, aby bol do úvodnej diagnostiky vhodným spôsobom (**intervenčný rozhovor**) zapojený samotný mladý človek, ktorého sa prípad týka.

INŠPIRÁCIA Z NÓRSKA

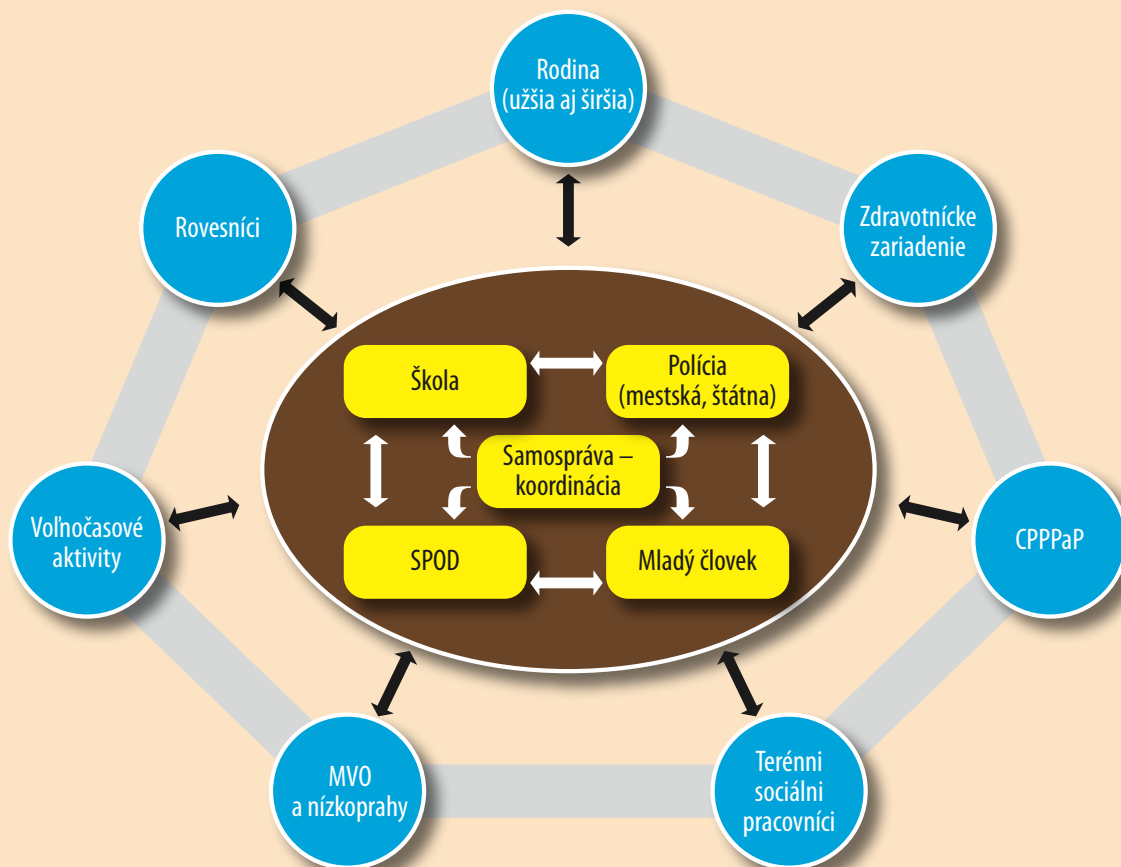
Príklad pracovnej skupiny zameranej na prevenciu radikalizácie v nórskom meste Bærum

V nórskom meste Bærum si v rámci SLT modelu zriadili špeciálnu pracovnú skupinu zameranú len na prevenciu radikalizácie a násilného extrémizmu, ktorej členkou je zástupkyňa samosprávy (koordinátorka celého SLT modelu), dvaja zástupcovia polície a vedúci komunitného centra. Stretávajú sa každé dva týždne a v prípade identifikácie radikalizujúceho sa mladistvého môžu v priebehu 24 hodín zaktivizovať všetkých ostatných relevantných aktérov. Taktiež vytvorili platformu „Fórum dialógu“ (Dialogue Forum) a „Fórum dialógu pre mládež“ (Dialogue Forum for Youth). Ich členmi sú zástupcovia rôznych migrantských komunít a v rámci platformy pravidelne (štyrikrát ročne alebo podľa potreby) diskutujú aktuálne výzvy spojené s inklúziou a prevenciou radikalizácie.

Aktéri druhej úrovne

- 1. rodina (užšia aj širšia)** – musí byť nevyhnutne zapojená do riešení, často je aj zdrojom ťažkostí, ktoré mladý človek prežíva a kvôli ktorým sa vydá na cestu radikalizácie (napr. komplikované rodinné vzťahy, neprítomnosť jedného z rodičov, alkoholizmus a iné) a na riešenie radikalizácie sú potrebné intervencie v rodine mladého človeka. Zdrojom pomoci a podpory môže byť aj širšia rodina, môže sa v nej nájsť príbuzný, ktorému radikalizujúci sa mladý človek môže dôverovať. Rodinu je po zvážení situácie možné zaradiť aj medzi aktérov prvej úrovne, keďže v tej fáze sa zapája mladý človek, ktorého sa prípad týka;
- 2. rovesníci** – sú skupinou, s ktorou mladý človek trávi veľa času, či už v škole alebo počas mimoškolských aktivít. Skupina rovesníkov, vzťahy v nej, postoje a správanie rovesníkov voči radikalizujúcemu sa mladému človeku, však môžu byť zdrojom a prostredím, z ktorého radikalizácia mladého človeka pramení (napr. šikana, vylúčovanie z kolektívu a pod.). Skupina rovesníkov teda môže vyžadovať intervencie, ktoré by viedli k nastavovaniu zdravých medziludských vzťahov a prijatia, ale môže byť aj zdrojom riešení;
- 3. voľnočasové aktivity (centrá voľného času, krúžky, športové kluby)** – príčinou radikalizácie mladých ľudí môže byť pocit vykorenenia, strata zmyslu života, nemožnosť vytvoriť si pocit prináležania, či nedostatok možností seberealizácie, čo robí mladých ľudí zraniteľnými voči „náborovým“ praktikám rôznych extrémistických hnutí. V prípade prvých varovných signálov radikalizácie je dôležité hľadať možnosti, ako tieto potreby mladému človeku naplniť v prípade, že sú príčinou jeho radikalizácie. Podporu tu môžu poskytnúť rôzne organizácie, ktoré organizujú voľnočasové aktivity;
- 4. mimovládne organizácie (vrátane cirkevných organizácií), nízkoprahové zariadenia** – podobnú rolu ako vyššie popísané voľnočasové aktivity, môžu plniť aj rôzne mimovládne organizácie a nízkoprahové centrá pre mládež, ak sú v lokalite dostupné. Okrem voľnočasových aktivít však MVO a nízkoprahové centrá ponúkajú aj iné typy aktivít, ktoré môžu byť nápomocné – psychologické poradenstvo, sociálnu prácu (aj s rodinou), skupinovú „terapiu“, budovy systém, rôzne typy rozvojových aktivít, mentoring a alternatívne možnosti bezpečnejšieho napĺňania potrieb;
- 5. zdravotnícke zariadenia (pediater, psychológ, pedopsychiater)** – v prípadoch radikalizácie môžu úlohu zohrávať aj zdravotné problémy mladých ľudí, najmä po pandémie sa ukazuje, že bezprecedentné počty mladých ľudí majú psychické problémy, ktoré však nemajú s kým riešiť, pretože psychologická pomoc je veľmi nedostupná. V prípade, že už sú rozpoznané prvé signály radikalizácie, je však nevyhnutné, aby sa posúdili aj psychologické potreby daného mladého človeka a prípadne sa pristúpilo aj k riešeniam;
- 6. terénni sociálni pracovníci** – môžu byť zamestnancami mesta, ale aj MVO a môžu napomáhať polícii pri posudzovaní miery rizika, v komunitách mladých ľudí môžu mapovať situáciu, súvisiace potreby mladých ľudí a zároveň pôsobiť preventívne;
- 7. centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie** – okrem poradenstva, ktoré by mohli poskytovať samotnému radikalizujúcemu sa mladému človeku, môžu pracovať aj s rovesníckou skupinou/skupinami na ozdravovaní vzťahov.

Spôsob spolupráce aktérov prvej a druhej úrovne

Vysvetlivky: žlté rámčeky – aktéri prvej úrovne; modré rámčeky – aktéri druhej úrovne

Aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci oranžovej zóny prevencie

Aktivity aktérov prvej úrovne v prípade identifikácie známkov radikalizácie

- **„ohlasovací mechanizmus“** – musí existovať kontaktný bod, na ktorý sa dá obrátiť v prípade, že niekto zaregistruje známky radikalizácie (malo by to byť na úrovni koordinátora – samosprávy, môže to byť napr. e-mailová adresa, cez ktorú je možné aj anonymne nahlásiť podnet), toto musí byť zriadené už v zelenej zóne, aby sa dal využiť v prípade rozoznania prvých signálov radikalizácie. Zároveň je dôležité, aby informácie o tomto kontaktnom bode boli dobre zrozumiteľné a dostupné;
- **úvodné stretnutie aktérov prvej úrovne (bez radikalizujúceho sa mladého človeka)** – v prípade, že sú u nejakého mladého človeka identifikované známky radikalizácie, koordinátor (samospráva) aktivizuje sieť aktérov prvej úrovne a zvoláva úvodné stretnutie, na ktorom sa oboznámi so situáciou, rozhodujú sa o zapojení ďalších aktérov, rozhodujú sa o realizácii intervenčného rozhovoru (kto, kedy, ako) a dohodnú postup na informovanie rodiny mladého človeka;
- **intervenčný rozhovor** s radikalizujúcim sa mladým človekom by mal realizovať jeden z aktérov prvej úrovne, ktorý je na to špeciálne vyškolený (v každej samospráve to môže byť niekto iný – učiteľ/ka, psychológ/ička, policajt/ka, pracovník/čka s mládežou a pod.). Intervenčný rozhovor je chápaný ako nástroj, ktorý môže zabrániť ďalšiemu nežiadúcemu alebo eskalujúcemu správaniu s negatívnym dopadom na spoločnosť. V prípade radikalizujúcich sa mladých ľudí teda

intervenčný rozhovor môže dopomôcť mladému človeku nastúpiť cestu posunu od radikálnych myšlienok k činom, zvlášť k násilným činom.

INŠPIRÁCIA Z NÓRSKA

Prax intervenčných rozhovorov v Nórsku

Na zistenie príčin radikalizácie je zameraný tzv. intervenčný rozhovor, resp. posilňovací rozhovor (empowerment dialóg), ktorý s radikalizujúcim sa mladým človekom vedie policajt. V rámci rozhovoru sa nie vždy zameriava na samotné extrémistické konanie alebo názory/postoje, ktoré mladý človek prejavuje, ale snaží sa obšírnejším rozhovorom o jeho celkovej životnej situácii zistiť, aké sú oblasti, v ktorých potrebuje pomoc. Vo väčšine prípadov zachytených v oranžovej zóne možno takéto oblasti identifikovať (chudoba, marginalizácia, vylúčenie z rovesníckej skupiny, šikana, rasizmus, nezamestnanosť, domáce násilie, psychické problémy a pod.). Intervencie v tejto oblasti sa potom zameriavajú na vyriešenie konkrétnej problémovej oblasti, čo v drvivej väčšine prípadov vedie aj k odklonu daného mladistvého od extrémistických hnutí.

- **opätovné stretnutie po intervenčnom rozhovore** – po realizácii intervenčného rozhovoru koordinátor (samospráva) zvoláva ďalšie stretnutie aktérov prvej úrovne, na ktorej sa vyhodnocuje situácia, vypracuje sa plán aktivít a postupov, rozhoduje sa o zapojení ďalších aktérov podľa situácie (podľa príčin radikalizácie). Na tomto stretnutí by mal byť prítomný aj mladý človek, ktorého sa prípad týka, a jeho zákonný/í zástupca/ovia. Dôležité je, aby toto stretnutie bolo profesionálne facilitované. Na tento účel je teda možné prizvať si aj profesionálneho/u facilitátora/ku, ktorý/á by nebol/a zaangažovaný/á v prípade a mohol/a by teda zaujímať neutrálnu pozíciu.

Aktivity aktérov druhej úrovne v prípade identifikácie známk radikalizácie

Po opätovnom stretnutí aktérov prvej úrovne dochádza k zapojeniu aktérov druhej úrovne (pozri vyššie), ktorí môžu realizovať rôzne aktivity podľa toho, čo je ich mandát/kompetencia a podľa toho, čo je v úvodných fázach prípadu identifikované ako zdroj radikalizácie. Ak napr. ide o ťažkú rodinnú situáciu, môže sa začať realizovať intenzívna sociálna práca s rodinou so zapojením odboru sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ale aj CPPPaP, ktoré majú túto činnosť v kompetencii, prípadne MVO, ktoré sa práci s rodinami venujú. Ak ide o šikanu a vylučovanie z kolektívu, budú zapojené rôzne typy MVO, polícia, CPPPaP a školský podporný tím (ak na danej škole existuje). Aktivity aktérov druhej úrovne by síce mala koordinovať samospráva, ale nemusí s nimi komunikovať priamo, len sprostredkované prostredníctvom ostatných aktérov prvej úrovne. Napr. aktivity na zlepšenie vzťahov v rovesníckom kolektíve môže koordinovať škola (ako aktér prvej úrovne) a zapojiť do nich CPPPaP, MVO a políciu.

► ČERVENÁ ZÓNA PREVENČIE RADIKALIZÁCIE NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

O červenej zóne hovoríme a opatrenia z nej sa používajú v momente, keď predošlé zóny zlyhali alebo aktivity z nich úplne absentovali. Do tejto zóny sa dostávame vtedy, keď sa radikalizačný proces u jednotlivca alebo skupiny osôb začína prejavovať v podobe konkrétneho správania alebo činov, ktoré môžu napĺňať znaky skutkovej podstaty priestupku extrémizmu alebo trestného činu extrémizmu.

Pokiaľ by sme tieto konania chceli subsumovať pod konkrétnu trestnoprávnú normu, spravidla by ich príslušný orgán vyhodnotil ako podozrenie zo spáchania trestného činu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 Trestného zákona, založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 Trestného zákona, popierania a schvaľovania holokaustu a zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d Trestného zákona, hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona, podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 Trestného zákona, či spáchania trestného činu z osobitného motívu podľa § 140 písm. e) Trestného zákona, t.j. z nenávisti voči jednotlivcovi alebo skupine osôb z dôvodu ich skutočnej alebo domnenej príslušnosti k určitej chránenej charakteristike.

Pre upresnenie uvádzame, že vzťah medzi priestupkom extrémizmu a trestným činom extrémizmu je v tzv. materiálnom korektíve, ktorý zákon definuje v § 10 ods. 2 Trestného zákona, kedy nejde o prečin (trestný čin), ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná. Protiprávne konanie nižšej intenzity, t.j. ktorého závažnosť je nepatrná, a teda nejde o prečin, je možné postihnúť v priestupkovom konaní, bez kriminalizácie páchatela a bez zápisu do registra trestov, čo má za následok, že v rámci tohto konania sa páchatel o svojom skutku dozvedel, získal poznanie o tom, že takéto konanie je podľa platného právneho poriadku považované za protiprávne, pričom si je vedomý skutočnosti, že pri pokračujúcom obdobnom konaní by už mohla byť u páchatela vyvodená aj trestnoprávna zodpovednosť za takýto skutok.

V červenej zóne sa všetci zapojení aktéri snažia zabrániť ďalšiemu extrémistickému konaniu. Aktéri môžu pôsobiť aj formou „harm reduction“, teda znižovania rizík situácie a extrémistického konania. Na rozdiel od oranžovej zóny, kedy sa dá rôznymi intervenciami zasiahnuť a zabrániť prehlbovaniu dôsledkov extrémistického konania, predchádzať trestnej činnosti a podobne, v tejto zóne sú oveľa aktívnejšie represívne zložky.

Kľúčovými aktivitami v červenej zóne sú teda najmä **represia a kontrola**, ktorú vykonávajú kompetentní aktéri. Rovnako kľúčová je aj transparentná komunikácia, vzdelávanie a vysvetľovanie či nastavenie nulovej tolerancie voči akémukoľvek násiliu. V tejto zóne sa sústreďujeme hlavne na zabránenie a zastavenie ďalšieho extrémistického správania, zastavenie trestnej činnosti, ale aj na zmiernenie dopadov, ktoré môžu extrémistické konania vyvolať a na reedukáciu (následnú rehabilitáciu a inú pomoc, napr. exitové programy). Policajný zbor v rámci činností smerujúcich k potláčaniu extrémizmu v Slovenskej republike získava a vyhodnocuje informácie, ktoré následne podľa povahy postupuje príslušným útvarom pre účely ďalšieho služobného postupu, pričom za týmto účelom prijíma prostredníctvom e-mailovej adresy **extrem@minv.sk** oznámenia od občanov, ktorí takto jednoduchým spôsobom vedia nahlásiť podozrenie z protiprávnych aktivít na úseku extrémizmu vrátane aktivít vo virtuálnom priestore.

V tejto zóne sa dá zároveň určitým spôsobom stále pôsobiť preventívne voči opakovanému extrémistickému konaniu. Konkrétny prípad môže pôsobiť preventívne, ak sa zvolí vhodná intervencia a je dobre a transparentne odkomunikovaný voči verejnosti. Pokiaľ sa ocitneme v červenej zóne, je vhodná aj reflexia a zmapovanie toho, čo sme podcenili/nezaistili v ostatných zónach.

Je možné, že v jednotlivých samosprávach nie sú dostupní/spolupracujúci všetci aktéri, prípadne nerealizujú všetky potrebné aktivity. Nasledujúci zoznam aktivít a aktérov je širokou paletou všetkého, čo by za ideálnych okolností bolo možné zrealizovať. V žiadnom prípade to nie je zoznam, ktorý musí samospráva celý realizovať. Pokiaľ v danej samospráve aktéri a aktivity chýbajú, vždy je možné obrátiť sa na represívne zložky, ako je policajný zbor či mestská polícia, ktorá vie v rámci svojich kompetencií situáciu minimálne mapovať, prípadne na orgány sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ak sa v konkrétnom prípade prejde k riešeniu na úrovni samosprávy, prípad môže slúžiť aj ako príležitosť na sietovanie a spoluprácu s aktérmi, ktorých v tomto dokumente navrhujeme.

Aktivity, ktoré je možné realizovať v rámci červenej zóny

- **represia a kontrola** – zvýšená kontrola na miestach, kde sa ľudia a skupiny vykazujúci extrémistické správanie združujú. Do tejto aktivity sa zapájajú aj orgány činné v trestnom konaní, ktoré vykonávajú potrebné úkony. Dôležité je aj izolovanie vodcov skupiny od zvyšku zradikalizovanej skupiny. Je potrebné myslieť aj na tzv. „samoradikalizovaných individuálnych aktérov“, čiže také prípady, kedy mladý človek nie je členom žiadnej skupiny, ale radikalizuje sa napríklad prostredníctvom rôznych sociálnych sietí. Represiu a monitoring vykonáva hlavne policajný zbor. Mestská polícia môže pôsobiť skôr kontrolne a mapovať situáciu;
- **mapovanie situácie**, kedy prebieha extrémistické konanie, je dôležitou aktivitou, ktorá zabraňuje ďalšiemu konaniu. Do mapovania by mali byť zapojení všetci aktéri. Cieľom mapovania by malo byť zisťovanie šírky problému radikalizácie, posúdenie miery rizika výskytu ďalších extrémistických činov a miery ohrozenia širších skupín mladých ľudí. Na to je potrebné vedieť aj to, v akých prostrediach sa extrémistické konanie vyskytlo, kto bol doňho zapojený, kde sú zdroje radikalizácie a extrémistického konania (skupiny, sociálne siete). Je potrebné zbierať informácie a vedieť o ňom a ich aktéroch čo najviac. Pri mapovaní je dôležitá spolupráca jednotlivých aktérov a odovzdávanie si informácií;
- **transparentná komunikácia** je veľmi dôležitou súčasťou opatrení červenej zóny. Pokiaľ je extrémistické konanie riešené orgánmi činnými v trestnom konaní, je dôležité, aby všetci aktéri komunikovali transparentne. Z komunikácie musí byť jasné, za aký čin je konkrétna osoba postihovaná, aký trest hrozí a aké boli konkrétne kroky zapojených aktérov na zamedzenie ďalšieho šírenia extrémistických prejavov. Je dôležité komunikovať nulovú toleranciu k takýmto prejavom, prečo je takéto konanie problematické vzhľadom na dopady na miestnu komunitu, mládež a širšiu verejnosť, a to, že ide o konkrétne prekročenie hranice zákona. Túto komunikáciu môže realizovať štátna a mestská polícia, samospráva a lokálne médiá;
- **reedukácia a rehabilitácia** tých, ktorí už boli odsúdení – je potrebné pracovať s nimi či už v ústavoch na výkon trestu a odňatia slobody, alebo v rôznych reedukačných zariadeniach, diagnostických centrách a pod. formou individuálnej alebo skupinovej práce. Pomôcť tu môžu aj rôzne exitové (enter) programy a programy zamerané na deradikalizáciu. Tieto aktivity môžu vykonávať aj rôzne MVO. Táto aktivita je veľmi dôležitá, netreba rezignovať na prácu s takýmito ľuďmi, treba im venovať náležitú pozornosť a odbornú prácu. Je to dôležité hlavne kvôli tomu, aby sa mohli navrátiť do komunity po výkone trestu alebo z iných spomínaných zariadení. Tu môžu okrem zamestnancov jednotlivých zariadení pomôcť aj probační a mediační úradníci, prípadne zamestnankyne/zamestnanci sociálnych odborov samosprávy. V rámci pripravovanej novely Trestného zákona zákonodarca plánuje rozšíriť možnosť súdu uložiť páchatelovi trestného činu extrémiz-

mu alebo terorizmu popri ukladanom treste aj primerané obmedzenia alebo povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona po dobu až jedného roka, ktoré smerujú k tomu, aby páchatel' viedol riadny život. Súd tak bude môcť pri vybraných druhoch trestov uložiť povinnosť páchatel'ovi podrobiť sa deradikalizačnému výchovnému programu.

PRÍKLADY AKTIVÍT Z OBLASTI REEDUKÁCIE A REHABILITÁCIE

Exit programy

Exitové programy sa môžu využívať, ak je človek stále súčasťou extrémistickej skupiny a rozhodne sa odísť, ale nevie ako. Môže ísť o široké spektrum pomoci od psychologického poradenstva, psychoterapeutickej práce až po sociálnu prácu (pomoc s hľadaním práce, nových sociálnych väzieb, situácie ohľadom bezpečnosti, odstránenie extrémistického tetovania a pod.). Niekedy je potrebná aj spolupráca s políciou, napríklad v prípadoch, kedy sa človek, ktorý sa rozhodne opustiť extrémistickú skupinu, necíti bezpečne.

Distance work („vzďaľovanie sa“)

Využíva sa pri ľuďoch, ktorí dokázali z extrémistického prostredia odísť, ale pretrvávajú problémy spojené s predchádzajúcim extrémistickým konaním a aktivitami vlastnými alebo skupiny. Môže ísť napríklad o vysporiadanie sa s hnevom/pocitmi, realizovanou agresiou, vyrovňovanie sa s tým, čomu verili, riešenie doznievajúcich problémov.

Reconciliation (zmierenie)

Veľmi dôležité je aj „zmierenie“. Ide o spôsob vyrovňania sa miestnej komunity s tým, čo sa stalo, pretože mohlo ísť o traumatizujúci čin pre celú komunitu. Môže to zahŕňať prácu s komunitou v mestách a obciach, prípadne prácu s konkrétnou triedou, z ktorej bol človek odsúdený alebo obvinený z extrémistického konania. Vhodnou formou môže byť aj komunikácia cez médiá, kde by sa citlivou formou reflektovalo, čo sa stalo, aké boli príčiny a čo možno komunita prežíva. Prostredníctvom médií je tiež možné informovať o tom, kde hľadať zdroje pomoci, a čo robia relevantní aktéri pre to, aby sa podobným činom zabránilo do budúcnosti. „Zmierením“ sa môže aj predchádzať vylúčeniu človeka z komunity po prípadnej reedukácii a rehabilitácii, prípadne jeho navráteniu sa do extrémistickej skupiny. Tu môžu pomôcť tak isto rôzne MVO, sociálny odbor samosprávy, pedagogickí a odborní zamestnanci v škole, médiá atď.

Aktéri v červenej zóne prevencie

Orgány činné v trestnom konaní, mestská polícia, policajný zbor

- realizujú trestné stíhanie;
- realizujú kontrolné a mapovacie činnosti v rámci radikalizácie a extrémizmu na lokálnej úrovni;
- podieľajú sa na transparentnej komunikácii riešených prípadov;
- môžu poskytovať školenia a informácie pre iných aktérov v rozpoznávaní a riešení prípadov radikalizácie a extrémizmu;
- spolupracujú na exitových programoch a zmierovacích procesoch.

Samospráva

- koordinuje spoluprácu všetkých aktérov;
- koordinuje prácu mestskej polície a orgánov sociálno-právnej ochrany detí;
- realizuje transparentnú komunikáciu aktivít v rámci červenej zóny;
- koordinuje, prípadne participuje na aktivitách v rámci zmierovania;
- môže zabezpečovať prácu s komunitou a následnú podporu človeka, ktorý sa vráti z výkonu trestu/reedukačného zariadenia/diagnostického centra a pod.

Mimovládne organizácie, komunitné centrá, nízkoprahové zariadenia

- realizujú individuálnu a skupinovú prácu;
- podieľajú sa na mapovaní situácie;
- spolupracujú so všetkými zapojenými aktérmi vrátane orgánov činných v trestnom konaní;
- realizujú exit/entry programy, distance work, deradikalizačné programy, sociálne poradenstvo;
- pracujú s komunitou, podieľajú sa na „zmierení“.

Školy, zariadenia poradenstva a prevencie (CPPPaP a v nich zamestnaní psychológovia a špeciálni pedagógovia, špeciálne výchovné zariadenia, teda reedukačné zariadenia a diagnostické centrá)

- môžu realizovať individuálnu alebo skupinovú prácu;
- podieľajú sa na mapovaní a zmierení.

Orgány sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, psychológovia, psychiatri

- poskytujú komplexné sociálne a psychologické poradenstvo – individuálnu a skupinovú prácu;
- orgány sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately môžu navrhovať výchovné opatrenia na riešenie ďalších krokov (umiestnenie do resocializačného zariadenia alebo diagnostického centra) alebo aj poskytovať sociálne poradenstvo;
- môžu poskytovať podporu rodine, kolektívu, komunitu.

Tímy krízovej intervencie

- zohrávajú úlohu v zmierovaní;
- pracujú s komunitou, triedou, rodinou, ale aj prípadnými obeťami extrémistického konania.

Exit/entry programy – poskytujú pomoc a podporu pri opúšťaní extrémistickej skupiny a to v podobe:

- sociálneho poradenstva;
- psychologického poradenstva či terapeutickú prácu;
- práce s rodinou či s komunitou;
- riešenia praktických otázok spojených napr. s odstraňovaním tetovaní s extrémistickou tematikou;

- sociálnej asistencie pri kontakte s rôznymi inštitúciami;
- zabezpečenia bezpečia – poskytnutie utajeného či krízového bývania.

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

Exit/entry programy organizácie Mládež ulice

Na Slovensku realizuje Exit/Entry program a Distance work OZ Mládež ulice (www.mladezulice.sk).

V každom prípade sa postupuje individuálne podľa aktuálnych potrieb a situácie. V rámci týchto programov existuje možnosť poskytnutia sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva, psychoterapie atď. Môže ísť napríklad o pomoc so zvládaním hnevu, spracovávaním zážitkov z minulosti, podporu v resocializácii a pomoc s opustením extrémistickej skupiny a podporu v opätovnom začleňovaní sa do spoločnosti.

Médiá

- transparentne informujú o situácii;
- ich úloha môže byť aj vo fáze zmierovania.

Probační a mediační úradníci

- poskytujú podporu, ale aj kontrolu po návrate z výkonu trestu;
- zabezpečujú prevenciu opätovného páchania trestnej činnosti, návratu k extrémistickému konaniu, extrémistickej skupine.

Športové kluby a cirkevné organizácie a spolky

- môžu poskytovať podporu komunite, kolektívu, spolupracovať pri „zmierovaní“;
- podpora človeka, ktorý sa navrátil po výkone trestu/z reedukačného zariadenia/diagnostického centra pri reintegrácii.

► ĎALŠIE ZDROJE INFORMÁCIÍ

METODIKY PRE PRACUJÚCICH S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Andrášiková, K., et al. (2018), 'Metodická príručka ku knihe Romantické násilie', Bratislava, Človek v ohrození.

Buoko, C., et al. (2021), 'Predchádzanie radikalizácie mládeže cez pochopenie vlastných kognitívnych skreslení: Pedagogický materiál pre učiteľov a učiteľky stredných škôl s 11 pripravenými plánmi lekcií'.

Cultures Interactive e.V (2019), '10+1 príkladov dobrej praxe v oblasti prevencie intolerancie, diskriminácie a skupinovej nenávisti v strednej a východnej Európe', Berlín.

Keen, E., Georgescu, M. (2018), 'Príručka boja proti nenávisťným prejavom prostredníctvom vzdelávania k ľudským právam', Bratislava, IUVENTA.

Kopčanová, D., et al. (2016), 'Metodická príručka pre zamestnancov a zamestnankyne poradenských zariadení v rezorte školstva SR', Bratislava, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Kövérová, E. (2021), 'Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Prejavy radikalizácie a extrémizmu v edukačnom aj poradenskom procese', Bratislava, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Kulifaj, P., et al. (2016), 'Základy sociálnej práce s mládežou ohrozenou extrémizmom a radikalizáciou: Metodická príručka pre sociálnych pracovníkov a pracovníkov s mládežou', Bratislava, Mládež ulice.

Purski, J., et al. (2021), 'Materiál pre sociálnych pracovníkov, pracovníčky s mládežou a odborníkov a odborníčky v oblasti duševného zdravia'.

Patyi, P. (2011), 'Terénna sociálna práca s jednostranne špecificky orientovanou mládežou' v: Mátel, A., et al. (ed.), Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, p. 327-337.

Sokolová, L., Lemešová, M. (2016), 'PRÍLIŠ RADIKÁLNY? Vývinovo-psychologický pohľad na proces stávania sa dospelým: význam sociálneho a osobnostného rozvoja v škole', Bratislava, Univerzita Komenského.

UNESCO (2016), 'Príručka pre učiteľov a učiteľky o predchádzaní násilnému extrémizmu', Bratislava, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Veľká, M. (2021), 'Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Prevencia rizikového správania v edukačnom aj poradenskom procese', Bratislava, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Jenčová, A. (2021), 'Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Dieťa z dysfunkčného rodinného prostredia v edukačnom aj poradenskom procese', Bratislava, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

Žúborová, V., et al. (2019), 'Prevencia a boj proti radikalizácii v online prostredí: Odborná príručka pre trénerov', Bratislava, Bratislava Policy Institute.

ĎALŠIE PUBLIKÁCIE

Bútorová, Z., et al. (2017), 'Zaostrené na extrémizmus', Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.

Gallová Kriglerová, E., et al. (2022), 'MLADÍ A EXTRÉMIZMUS: Faktory vplývajúce na radikalizáciu mladých ľudí a vnímanie jej prejavov', Bratislava, CVEK.

Gallová Kriglerová, E. (2019) 'Proces zapájania mladých ľudí do rozhodovania', Bratislava, Nadácia otvorenej spoločnosti.

Gallová Kriglerová, E., Holka Chudžíková, A. (2017) 'Možnosti samospráv v prevencii radikalizácie - inšpirácie z Nórska', Bratislava, CVEK.

García López, M., Pašić, L. (2018), 'Youth work against violent radicalisation: Theory, concepts and primary prevention in practice', Council of Europe.

Mesežnikov, G., Gyárfášová, O. (2016), 'Súčasný pravicový extrémizmus a ultranacionalizmus na Slovensku: Stav, trendy, podpora', Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.

Ministertvo vnútra Slovenskej republiky (2021), 'Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024', Bratislava.

Nadácia otvorenej spoločnosti (2018), 'Príčiny radikalizácie mládeže vo veku 14 až 17 rokov: Hlavné zistenia z kvalitatívneho výskumu', Bratislava, IUVENTA.

Nadácia otvorenej spoločnosti, et al. (2018), 'Pozičný dokument: Participácia detí a mladých ľudí na Slovensku', Bratislava.

Pétiová, M. (2020), 'Analýza údajov z výskumov zameraných na zistenie skúseností, názorov a postojov žiakov základných a stredných škôl na extrémizmus a rasizmus', Bratislava, Centrum vedecko-technických informácií SR.

Pétiová, M., (2021), 'Pohľad žiakov základných a stredných škôl na prejavy extrémizmu, xenofóbie, rasizmu, diskriminácie a na subkultúry mládeže', Bratislava, Centrum vedecko-technických informácií SR.

Velšic, M. (2017), 'Mladí ľudia a riziká extrémizmu', Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.

PROGRAMY PRE ŠKOLY

► Školy za demokraciu

Projekt vedie Centrum komunitného organizovania a zameriava sa na deradikalizáciu a redukovanie predsudkov u mladých. Cez workshopy na školách v oblasti občianskej a etickej náuky či dejepisu má za cieľ rozvíjať kritické myslenie a kompetencie v oblasti ľudských práv zdôrazňujúc hodnoty slobody, rovnosti a demokracie.

► **Otvorené školy**

Program pod vedením Nadácie otvorenej spoločnosti rozvíja demokratické prostredie a občian-skosť na školách cez rovesnícke vzdelávanie a prácu so žiackym parlamentom, ktorý podporuje participáciu mladých na chode školy.

► **Koalícia škôl za duševné zdravie**

Liga za duševné zdravie ponúka platformu pre školy s cieľom rozvíjať bezpečné prostredie na školách, podnikat' preventívne kroky k destigmatizácii duševných porúch a zvýšiť duševnú gra-motnosť u detí a učiteľského personálu.

EXIT/ENTRY PROGRAM

► **Program Mosty (EXIT Slovensko)**

Program vedený organizáciou Mládež ulice sa zameriava na ľudí, ktorí sa už ocitajú v ohrození radikalizácie hodnôt a správania, a podporuje ich začlenenie do spoločnosti mimo extrémistickú scénu.

<https://www.facebook.com/exitslovensko/>

RESOCIALIZAČNÝ PROGRAM

► **Šanca na návrat**

Program sa zameriava na začlenenie ľudí po výkone trestu a podporuje budovanie blízkych vzťa-hov, finančnej gramotnosti a zručností pre uplatnenie na pracovnom trhu.

ORGANIZÁCIE NA ZOSIEŤOVANIE

► **Štátne inštitúcie a orgány**

- Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie
- Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
- Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti
- Odbor prevencie kriminality pod Ministerstvom vnútra SR
- Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
- Národný inštitút vzdelávania a mládeže

► **Organizácie poskytujúce nízkoprahové a komunitné programy**

• **Kaspian (Bratislava)**

Kaspian prevádzkuje voľnočasový klub v Petržalke pre mladých a organizuje komunitné akti-vity. Taktiež vykonáva terénnu sociálnu prácu, preventívne aktivity a pomáha mladým v ťaž-kých životných situáciách. Bezplatná psychosociálna opora je ponúkaná aj pre rodičov detí.

• **Mládež Ulice (Bratislava)**

Mládež ulice prevádzkuje voľnočasový klub v Rači a pomáha mladým a rodinám v kríze cez terénnu sociálnu prácu a včasnú intervenciu. Taktiež vedie entry program Mosty a poskytuje tréningy a konzultácie pre ďalších aktérov.

- **Ulita (Bratislava)**
Ulita realizuje nízkoprahový klub s voľnočasovými a komunitnými aktivitami pre deti a mladých ľudí žijúcich na petržalskom sídlisku Kopčany. Vykonáva aj terénnu sociálnu prácu a poskytuje poradenské služby.
- **Ichtys (Bratislava)**
Ichtys prevádzkuje nízkoprahový klub s voľnočasovými aktivitami a realizuje terénnu sociálnu prácu v uliciach Devínskej Novej Vsi. Podľa situácie ponúkajú situačnú a krízovú intervenciu, poradenstvo či začlenenie cez voľnočasové aktivity.
- **Detský fond SR (Bratislava)**
Detský fond SR poskytuje nízkoprahové zariadenie pre deti a mládež, ponúka poradenstvo pre rodiny s deťmi s poruchami správania a finančne prispieva na pomôcky mladým ľuďom so zdravotným znevýhodnením.
- **Združenie STORM (Nitra)**
STORM vedie nízkoprahový klub pre mládež, organizuje voľnočasové aktivity a poskytuje sociálne služby formou terénnej sociálnej práce, krízovej intervencie a poradenstva. Taktiež realizuje vzdelávacie preventívne workshopy v oblasti drog, rizikového správania a rasizmu. Medzi ich ďalšie činnosti patrí aj práca s injekčnými užívateľmi drog a ľuďmi v sex biznise.
- **Misia mladých (Tvrdošín)**
Misia mladých prevádzkuje nízkoprahový klub s voľnočasovými aktivitami pre deti a mládež a ponúka sociálne služby vo forme poradenstva a krízovej/situačnej intervencie.
- **Spokojnosť (Prievidza)**
Spokojnosť vedie nízkoprahové denné centrum poskytujúce sociálne služby, vzdelávacie a voľnočasové aktivity pre rodiny s deťmi zo znevýhodneného prostredia.
- **I Klub (Ivanka pri Dunaji)**
I Klub je nízkoprahový program, ktorý realizuje voľnočasové aktivity pre deti a mládež.
- **YMCA**
YMCA prevádzkuje viacero nízkoprahových a komunitných centier pre mladých na Slovensku a realizuje pre nich voľnočasové a dobrovoľnícke aktivity.
- **Centrá práce s mládežou SPACE (Banskobystrický samosprávny kraj)**
Projekt prevádzkuje 7 centier v banskobystrickom kraji v mestách Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Lučenec, Revúca, Rimavská Sobota a Zvolen. Projekt mapuje lokálne potreby mladých a ponúka kariérové a psychologické poradenstvo, rozvoj zručností a prevádzkuje priestor na trávenie voľného času.
- **Informačné centrá mladých**
Vo viacerých slovenských mestách je zriadené informačné centrum mladých, ktoré je prispôbené lokálnym potrebám. Centrá ponúkajú informačné a poradenské služby v oblasti vzdelávania, práce, cestovania či ochrany ľudských práv. Centrum vie taktiež fungovať ako priestor pre voľnočasové aktivity.

- **DO FÉNIX**

Organizácia realizuje voľnočasové a neformálne vzdelávacie aktivity pre deti a mladých a vedie ich k aktívnej participácii na riešení problémov v obci.

- **Yččko Mládežnícka klubovňa (Kysucké Nové mesto)**

V klubovni sa realizujú komunitné aktivity pre mladých a združuje sa mládežnícky mestský parlament.

- **IPčko (online)**

Internetová psychologická poradňa pre mladých.

► **Ďalšie mimovládne organizácie**

- Centrum komunitného organizovania
- Nadácia otvorenej spoločnosti
- Rada mládeže Slovenska
- Inštitút ľudských práv
- Inštitút pre verejné otázky
- Liga za duševné zdravie
- Nadácia pre deti Slovenska
- Nadácia Milana Šimečku
- Slovenská Debatná Asociácia
- PDCS
- Sytev

► **Mládežnícke parlamenty**

- <https://www.facebook.com/groups/545885498887042/>

► **Regionálne dobrovoľnícke centrá na Slovensku**

- Bratislavské dobrovoľnícke centrum - <http://www.dobrovolnictvoba.sk/>
- Centrum dobrovoľníctva Banská Bystrica - <http://www.centrumdobrovolnictva.sk/>
- Dobrovoľnícke centrum Košického kraja - <http://www.dckk.sk/>
- Trenčianske dobrovoľnícke centrum - <https://www.dobrovolnictvotn.sk/>
- Prešovské dobrovoľnícke centrum - <http://www.dobrovolnictvopo.sk/>
- Nitrianske centrum dobrovoľníctva - <http://www.ncdnitra.sk/>
- Dobrovoľnícke centrum Trnavského kraja - <https://dobrovolniccentrumtt.sk/>
- Žilinské dobrovoľnícke centrum - <http://www.dobrovolnictvoza.sk/>

MECHANIZMUS PREVENČIE RADIKALIZÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

© Centrum pre výskum etnicity a kultúry, 2023

Obálka a grafická úprava
Miloslav Duchoň

Produkcia
Bright s.r.o.

ISBN: 978-80-974131-3-2

MECHANIZMUS

PREVENČIE

RYADIKALIZÁCIE

MLADÝCH LUDÍ

NA LOKÁLNEJ

ÚROVNI

9 788097 413132

CVEK

centrum pre výskum
etnicity a kultúry

2023 • ISBN 978-80-974131-3-2